

Nenaplněný slib Marie Schmolková – zapomenutá hrdinka na cestě pomoci židovským uprchlíkům

ANNA HÁJKOVÁ, MARTIN ŠMOK

odmítly jakékoliv uprchlické kvoty. Židovské uprchlíky před nacismem nikdo přijímat nechtěl, oběti hitlerovského režimu byly často považovány za agenty a širitele nacismu, za zbytečnou přítěž nebo za pouhé ekonomické migranty.

Uprchlická krize v Československu se vyhrčila po obsazení Rakouska a odstoupení československého pohraničí v roce 1938. Proti tisícům především německých židovských uprchlíků z nových nadovských území se zvedla vlnaacistických odporu podpořená českým odpozem ke všemu německému. Situace uprchlíků, zejména těch mluvících výhradně německy, byla naprosto zoufala. Velká Británie se v této situaci odhodlala přijmout alespoň děti, pokud přijdou bez doprovodu. Usílí Schmolkové a jejích spolupracovnic v Praze zde protulo s aktivitou britských humanitárních aktivistů, v první řadě Doreen Warriner, představitelky britského Výboru pro uprchlíky z Československa. Veřejná výzva Marie Schmolkové a Hanny Steiner přivedla v prosinci 1938

Vdala se poměrně pozdě, v roce 1923. Manžel, významný pražský právník Leopold Schmolka (1868–

Po jeho smrti podnikla cestu

po Blízkém východě, po které se kromě celoživotní sociální demokracie stala i přesvědčenou sionistkou. Vstoupila do pražské organizace WIZO (Mezinárodní ženské sionistické organizace) a zapojila se do sociální práce. Po Hitlerově nástupu v sousedním Německu se

ujala koordinace pomoci uprchlíkům před nacistickým režimem, kteří hledali útočiště v Československu. Stala se zastupkyní mezinárodních humanitárních organizací AJDC a HICEM a byla jedním československým reprezentantem v Hlavní komisi Společnosti národů pro uprchlíky. Později se stala předsedkyní Národního koordináčního výboru pro uprchlíky, kde k jejím spolupracovníkům patřili mimo jiné Milena Jesenská a Max Brod. Jako československá delegátka se v létě 1938 zúčastnila konference v Eviánu, na které země tehdejšího svobodného světa

Poslední březnový den roku 1940 se v budově krematoria v Golders Green v Londýně shromáždili členi představitelé československé exilové vlády, uprchlíci před nacismem a významní sionisté. Přišli se rozloučit s Marií Schmolkovou, jednou z hlavních evropských organizátorek pomoci židovským uprchlíkům ve třicátých letech 20. století. Smuteční řeč pronesl ministr zahraničí Jan Masaryk. Přesto dnes zná jméno této pozoruhodné ženy jen málokdo.

Spolehně se na nás

Marie Schmolková se narodila v roce 1894 do pražské asimilované židovské rodiny, rodiče Hyněk a Julie Eisnerovi měli obchod s textilem. Studovala na vyšší dívčí škole v pražské Vodickově ulici, dále se již for-málně nezdělávala (i když roku 1916 docházela na přednášky na Karlovu univerzitu). Pěchovala o matku a po-máhala jí s obchodem, později byla zaměstnána jako prokuristka u firmy Šamal a krátce řídila vlastní ma-lou banku. Plyně hovořila český, německý, francouzsky a anglicky.

A. Hájková je historička, M. Smok působí v USC Shoah Foundation.

●
jako její spolupracovnice z Výboru pro uprchlíky mezi prvními zatčenými. Gestapo jí dva měsíce drželo na Pankráci, a třebaže byla diabetička, podrobovalo jí až osmihodinovým výslechům. Byla propuštěna v květnu 1939, pravděpodobně díky protestům protektorátních ministrů a přítelkyně Františky Plamínkové, a později nacisty popravené. V srpnu téhož roku vyslal významný nacistický funkcionář a jeden z architektů holokaustu Adolf Eichmann tektu holokaustu coby členku protektorátní zidovské delegace do Paříže, aby jedním s AJDC dosáhla zintenzivnění zidovské emigrace. V té době ještě nacisté termínem „Auswanderung“ označovali vystěhování, což se později změnilo v deportaci na smrt. Jednáni měla pokračovat v Londýně, ale začala druhá světová válka. Schmollová pokračovala v horčné snaze pomoci uprchlíkům a doslova se upracovala k smrti: ve věku 46 let zemřela na infarkt.

Ceskoslovenská exilová skupina WIZO ve Velké Británii se na její počest přejmenovala na Společnost Marie Schmollové a v roce 1944 vydala pamětní brožuru. Tento útlý svazek je oficiálně vzato tím jediným, co po Schmollově zbylo. Dnes nemá ani hrob: záznamy uvádějí, že její popel „odnesl pohřební zřízenec“, po čase zmizela i pamětní horence vysazena u krematoria v Golders Green. Slib ze smutční řeči Jana Masaryka nebyl nikdy naplněn: „S Pánem Bohem, Matenko, spolehněte se na nás. Budeme svorní, budeme se mít rádi, zvitězíme a domů si Vás odvezeme. Do té doby odpočívajte a duch Vaš pomáhej nám ve společně svatě práci, pro mír, slušnost a svobodu.“

Zapomnění Marie Schmollové je součástí všeobecného zapomínání ženských hrdinek historie. Dnes se tuto situaci pokouší změnit obnovená Společnost Marie Schmollové. Nejen připomínáním ženských hrdinek z doby holokaustu, ale i podporou nového výzkumu na toto téma. ●

FOTO ARCHIV

Byla jedním z prvních lidí, které gestapo po okupaci uvěznilo. Zatčena byla už 16. března 1939.

Prátele Schmollovou opakované varovali před hrozcím nebezpečím, při pobyttech v zahradě obdržela nejednu nabídku azylu. Vždy však trvala na tom, že se vrátí domů a bude pokračovat v práci. Po okupaci zbytku Československa 15. března 1939 byla stejně

do Prahy mladého Nicholase Wintona, který byl Doreen Warriner pověřen organizací emigrace židovských dětí do Velké Británie. Zatímco jména ženských manažerek pomoci uprchlíkům jsou dnes zapomenuta, jméno jejich praktikanta dnes zná celý svět.